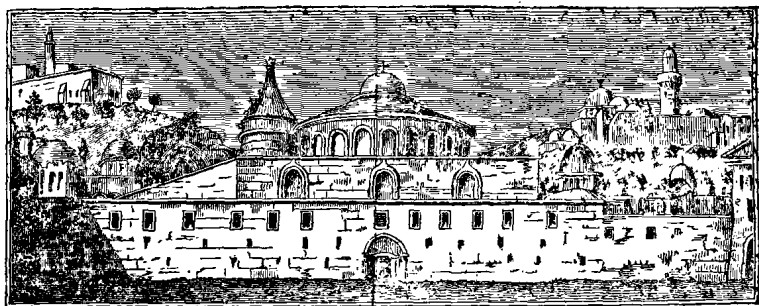




# Մ Ի Յ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՉԲԲԲԲԻՐ ՏԱՐԻ  
ԹԻՒ 11.

ՆԱԹԵՄԻԵՐ 30.  
1869.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲՍՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՅՈՐԴՈՐ ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՍ ժամանակ շատ գրիչներու նիւթ եղած է այն խօսքը, մանաւանդ վերջին ժամանակներուս մէջ գրեթէ միշտ կը բուռի այս բառերը Վազ եւ Վազաիրութիւն, Հայրենիք եւ Հայրենասիրութիւն. յիշատի շատ մօրդփի կ'արծառանեն այս բառերը, շատերը կը գրեն եւ կը ճառեն այս բառերուն վրայ եւ շատերն ալ գրելուն եւ խօսելուն գործերու նշանակութիւնն առջով անոգում ցնծութեան աղաղակներով թեթեւամիտներու ուղքեր կը ընայունեն: Եւ անոնց երբ առանց այս բառերուն եւ գրութեան ճանաչողութեան չունենալով իրենց անհատական գործութիւնն յափշտակուելու խոհեմութիւն քննադատենք եղին գրութեանքն եւ առանց համեմատ գործ սրտենք, ցուցք սրտի սրտի խոստովանելով որ մեր գործ

ներն տակաւին շատ հեռի կը գրուին մեր գրութեանքն եւ գրութեանքն համարադարձութեան, Վասն զի ճիշտ մարտ աղաղակութիւն, կը նշանակէ ճշմարտ անձնութեան, իրութեան, իրութեան ազգին ցաւերը, մարմնիւ ազգին առաւարակութեան վրայ, եւ կարեկալ ազգին թշուառութեան ոչ ինչ չը խնայել ունոր բարեբաւութեան համար: Վասն իսկ զժողովարար շատ քիչ կը գրուին այսօր այն սիրտը կրող ազգաներ եւ ազգին իրական ցաւերը ընդ գոյսը եւ նոյն ցաւերը իրենց համար քող հարազատ զաւակներ, այն շատ քիչ կը գործեն իրենց ճշմարտ հայրենասիրներ եւ ազգին բարեբաւութեան ճանաչողութեան իրող արհամարհներ, իսկ որով Հայութեան ներքին վիճակը, անոր սոյն խոստովանութեան փարուս

մէջ անգամ ունեցած տարտամ կացութիւնը, բարոյական հիւանդութիւնները, ոմանց կրած թշուառութիւնները, հարստահարութիւնները, կեղեքումները, պատուոյ և ընչից բռնաբարութիւնը, և այս ողորմ աղետից անդաւրման միալը կ'ապացուցանեն որ մենք չենք այնպէս, ինչպէս որ կ'ուզենք ըլլալ:

Ոչ ոչ, ով Հայեր, աղքատիւութիւնը այսպէս չըլլար և հայրենասիրութենքն չէ այս վիճակը. ըսածիս ճիշդարտութիւնը ապացուցանելու համար, քիչ շատ աղքային պատմութեան անգեկութիւն ունեցողներ թող ակնարկ մը ձգեն հայրական մատենագրութեց վրայ և ուշադրութեամբ նկատեն մեր ճշմարիտ Հայ և Հայասէր հարց գործերը, և ազգին ճշմարիտ ցաւերը ըզգացող զաւակաց դիւցազնութիւնները. թող համեմատեն անոնց աղքատ չէն արարքները մեր ներկայ կայութեան հետ, և տեսնեն թէ ազգասիրութեան պատիւը մուրացկանութե անոնցմէ խել կը ջնանք, թէ իրօք ազգասէր կոչուելու իրաւունք ունինք: Քանի մը աշխարհական և կղերական Հայաստանի հարազատ զաւակներ ՚ի բաց առեալ, երբ անուշառ բաղդատութիւն մը ընենք, երբ կղերը հինգերորդ դարու կղերաց և էֆէնտիները նոյն դարու իշխանաց և տանուտերանց հետ բաղդատենք, ցաւ օք սրբոսի կը խոստովանինք որ փոքր համեմատութիւն մը ընելու անգամ չը պիտի համարձակինք անցելոյ և այժմեաններուն մէջ. իսկ եթէ աւելի յանդգնելով այժմեան կղերական դասին Ներսէս պարթև մը ինդրերնք և իշխանաց մէջէն Ս'աթիկոնեան Ս'արգան մը, ան շուշտ Վիոգինեսի լապտերին պիտի կարօտինք, ըստ որում մերք կը կարդանք Ներսէսի կենսագրութիւնը դարերով յառաջ գրուած սլաւմութեանց մէջ,

կարծես կը պատկառնիք անոր սրտի վեհութիւնէն և փափկութեանէն, Ներսէս ըսի անուամբ Հայրապետ մը չէր Հայոց համար այլ ճշմարիտ Հայր մը ժողովրդի սիրտը իւր սրտին վրայ կը բոլարդասէր մը, Հայ մանկկոտայ կրթիչը, իշխանաց և նախարարաց տանը, խեղճաց կշտամբիչը, առաքինեաց բաջաբերիչը, Արշակունի թագաւորութե պաշտպան եւ Հայաստանի սիւնը, Ներսէս, երկրորդ Սովետ մ'էր Հայոց ազգի համար, ըստ որում եթէ Սովետս փրկիչ հանդիսացաւ Խորայէլացւոց ազգին, Նիսուծոյ զօրութիւնը յայտնադէտ իրեն հետ ունենալով, Ներսէս ևս պաշտպան և աղաաբար եւ զաւ Հայոց իւր սուրբ սրտի Հայրենասիրական փափուկ զգացումներով, և Նիսուծոյ օգնութիւնն աներեւուութեան իրեն զօրովիք ունենալով: Սովետս Խորայէլացւոց ազգի գերութեանէ աղատելու համար փարաւոնի կը ներկայանայ ստիպմամբ. իսկ Ներսէս Հայոց ազգը Հոռնայ ատելութեան պահպանելու համար Ս'աթիսի կը ներկայանայ յօժարութե: Սովետս Նսուածային պատիժներով փարաւոնի սիրտը կը կակղայնէ, Ներսէս իւր սրբոսի լեզուով, հայրենասիրական զգացումներով Հռովմայ ինքնակալներու սիրտը կը մեղմացունէ: Սովետս Սեւեական լեւը ձգնելով պատգամ կը բերէ Խորայէլացւոց ազգին, Ներսէս ամայի կղզի մը աքոորուելով եւ հոն գեոմախչոսի տառապելով, իսկ զաղութիւն կը բերէ Հայոց: Սովետս բաղկատարած կ'աղօթէ Խորայէլացւոց բանակի յաջողութեան համար: Ներսէս նոյնպէս Նպատ լեռան վրայ աղօթելով Նիսուծոյ օգնութիւն կը հայցէ Հայոց բանակին: Սովետս կենաց դպրութեանէն ջնջուիլ կը ինդրէ Խորայէլացւոց փրկութեան համար:

իսկ Վերսէս Պապին թունալից բաժաւ  
կը քամելով, հայրենեաց եւ ուզգի ա-  
զատութեան ու պաշտպանութեան  
զոհ կ'ըլլայ: Վերսէս վարձկան չէր,  
այլ քաջ հովիւ որ իւր անձը դրաւ իւր  
ոչխարաց վրայ, ըստ այնմ թէ և Զովիւ  
քաջ զանձն իւր զնէ ՚ի վերայ ոչխա-  
րաց ու: Վասպէս էր ահա մեծն Վերսէս  
այսպէս էին նսեւ բոլոր անոնք՝ որոնք  
սիրտ կը կրէին եւ իրենց կոչումն ու  
պարտքը կը ճանչնային, այսպէս պէտք  
են ըլլալ նսեւ բոլոր ճշմարիտ ազգա-  
սէրներ, հայրապետներ եւ իշխաններ,  
վարդապետներ եւ աշխտհախաններ:  
Վժռն զի այս կը պահանջէ ազգասիրու-  
թիւն եւ հայրենասիրութիւն: Խօսքը  
իրականութեան տեղ չի բռներ, ազ-  
գասէրը խօսելէն աւելի կը գործէ. ա-  
ռանց աշխատելու գործ մը չի կատար-  
ուիր, առանց միշտ զօրութեան մը ա-  
զօրիին քարը չի դառնար, տոբանջ քայ-  
լելու անջրպետութիւն մը չի կորու-  
իր, եւ առանց պատերազմի յաղթու-  
թիւն չի ստացուիր. այսպէս ալ ա-  
ռանց օգտակար գործեր արտադրե-  
լու ազգասիրութեան պատուանդանը  
մարդու չի արաւիր արժանապէս: Արդ  
մը իւր սրտով սիրած-մէկ բանը ձեռք  
ձգելու համար միջոց եւ բան չի խը-  
նայեր, մինչեւ անգամ մահը կ'արհա-  
մարհէ նա, ըստ որում սէրը անոր գեր-  
բնական զօրութիւն մը կուտայ եւ կա-  
մայ անչափ հաստատութիւն: Վշտառու-  
թեան դրօշակիր զինուորը ազատութե-  
սիրով վառուած սուր ՚ի ձեռին յառաջ  
կը մղէ ճակատը իւր ակոյսանին դէմ՝  
կամ մեռցունել եւ կամ մեռնելու հա-  
մար. արգարութեան եւ իրաւանց նա-  
խանձակնդիր նահատակը իր նպա-  
տակին հասնելու համար աներկիւզ  
կը դիմէ մինչեւ ՚ի մահ եւ կախարան.  
Փրկելի մկրտութեան փափաքող մար-  
տիրոսը սիրով կը թափէ իւր արիւնը:

Ուրեմն բարի եւ օգտակար խորհող  
կամքը միշտ յառաջանալու տրամադիր  
է, վասն զի Վստուծոյ եւ հասարակու-  
թեան հաճելի է, վասն զի ամեն  
դժուարութիւն յարատեւութիւն չու-  
նի հաստատուել կամաց առջեւ, եւ վա-  
սննդի նա խոչընդոտները կը խորտակէ,  
արդելքները կը բառնայ եւ երբէք յա-  
ռաջանալէ չի դադարիր. քանի մը ժայ-  
ռեր գետի մը ընթացքը չեն կրնար  
արգիլեր կ'ըսէ, յիւլ Սիմոն: Վասն  
դիմադրելի զօրութիւնը ունինաւ հա-  
րենասիրութիւնը եւ ազգասիրութիւ-  
նը. ճշմարիտ ազգասէրը ոչ ինչ չի խը-  
նայեր իւր ազգին սիրոյն համար, ոչ  
ոք չի կրնար արգիլել զայն իւր ազ-  
գը սիրելէ. ճշմարիտ ազգասէրը եր-  
կիւղը կ'արհամարհէ եւ բռնութեան  
դէմ կը դնէ. ազգին վրայ տեղացող  
գնդակներուն դէմ իւր կուրծքը կը  
բանայ եւ անոնց գլխոյն վրայ շողացող  
սրոյն իւր պարանոցը կ'երկարէ, բա-  
որում հայրենասիրութեան ռգեւորիչ  
աւելնը անոր հոգւոյն զօրութիւն կու-  
տայ եւ խօսքերուն կենդանութիւն,  
ճշմարիտ ազգասիրական զգացմանց  
առջեւ բան չի տոկար. բռնուն է այս  
կիրքը եւ ամեն պատուար կը խզէ, ամ  
բապինդ շղթաները կը խորտակուին  
եւ հաստահիմն արգելանոցները հիւժ-  
նայատակ կ'ըլլան ազգասիրութեան զօ-  
րութեան դէմ. այս այն ատեն մանա-  
ւանդ աւելի անդիմադրելի եւ աւելի  
յանդուգն կ'ըլլայ, երբ տիեզերական  
տիրապետութեան տենչը ՚ի բաց թող-  
լով՝ ազգային բարոյական կենդանու-  
թեան եւ յարատեւութեան վրայ կ'ամ-  
փոփուի ինդիրը: Վնեն ազգ նոյն ազ-  
գութիւնը իւր մէջ եղբայրակող ան-  
հասանելի կենդանութիւն առած է,  
անոնցմով կապի այն եւ անոնցմով կան-  
գուն կայ եւ կը տեսէ. անոնցմէ կանք  
կ'առնէ ազգութիւնը եւ կենք կը ներ-

շնչէ անգրապարծաբար անանգ իւր յոգ-  
 օսմբագրին թիւնը և կեանքը ղնեքը  
 կազմազան հանգանակներուն պիտի մէջ կը  
 կայանայ և ցարժունեան թեան կը կա-  
 րգարի ։ Կենսական նշան տեսչականներուն  
 բարոյական և նիւթական օգուտները  
 և կենաց աւելցնող պահանջներ թիւնը  
 ազդութեան մէջ կը կայանայ ։ Ուրեմն  
 անհատը և ազդութեան միջոց իրար  
 կը կարգադրէ ։ Նահապար ազդութեան կը  
 զարգացնեն և տղայ թիւնն անհատ  
 ներքէր որով կը կազմուի այն ընդհան-  
 ռութեան կեանքը որ անմահ մնալով անհատ  
 բարութեան հոգիք և յառաջագի-  
 փութեան տարբեր զգացում, և որով  
 ազդ մը իւր անհատները բարի բարոյ-  
 քակիրթ և իրջանիկ ընելով ընդհան-  
 ռութեան մարդկութեան ալ օգուտ ըրած  
 կ'ըլլայ ։ Ուրեմն մարդ մը լինելէ չի տի-  
 րե սոյն ընկերական կառավարութեան  
 օւսկից այսքան բարիք կը ծնանի, քնն-  
 պէս չի նուիրէ ազդութեան իւր սիր-  
 քը բարոյ կենքը ու ստացածքը Բ-  
 բուն պարտական կը ճանաչէ զանոնք,  
 քննելէ չի նուիրէ մինչև անգամ իւր  
 կեանքը այն ընկերութեան՝ որ այն-  
 քան բազմութեան երջանիկ կեանք կը  
 պարգեւէ ։ Ուրեմն կը համարձակիմ ք-  
 սել, որդաւածան մը, ստանալի գոր-  
 ծիք և բարութեան թշնամի մ'է այն՝  
 որ կը ճգնի ազդութեան պարտա-  
 ւոր և օտար ընկերութեանց յարիւ,  
 ազդութեան աւերիչ մ'է այն հրէշը  
 և ընկերութեան բարեաց խանգարիչ,  
 որուն վրէժխնդիր ընդհանուր մարդ-  
 կութեան հետ նսեւ այն արգարու-  
 թեան անաշու դատաւորը խորի բ-  
 արդ որ մարդկութեան բարեաց համար  
 նախատեսաց խաչին վրայ բարձրացան  
 Նաեւ յիմար ու կարեկցութեան տը-  
 ժանի են այն անհատները, որք կրկն  
 բռնութեան կամ շահու անկալու-  
 թեամբ կ'ուրանան ազդութեանին

որ իրենց անուիգ տեսած է, և կ'ը-  
 թան կը յարին կուրօքէն այն օտար-  
 աի և եկամուտ ընկերութեանց, որոնք  
 ազդութեան պէս իրենց մարմնայն  
 փակելով, օրքան զօր կը քամեն իրենց  
 բարդ նիւթական և բարոյական զօր-  
 թիւնը և գտնուեալ մարմնայնութեան կը  
 գարծունեն, խեղճեր, չեն մտածել թե  
 ազգը (որուն մէջ կը ծնանին իրենք և կը  
 մեծան) չեն կրնար սիրելի և ինչպէս  
 պիտի կրնան սիրել այն ազգը, որուն  
 տղաքը, բնաւ օրութեան կը և սովոր-  
 ութեանները բարդ իրենց համար նը  
 բաներ են, բնական զուր և հետեւ-  
 ւորապէս անմահ և Վրդեք ինչ կ'ը-  
 րին անհոգի՝ մեզնէ բաժանուող այն  
 եղբայրները որք իրենց արեւակայնե-  
 բն չը կրնան օգուտ և արդեօք չեն  
 յիշեր այն եղբայրք որ իրենց օժու-  
 մով կը վնասեն թե իրենց և փէ այն  
 ազգութեան՝ ուսկից իրենք բաժնու ե-  
 ցան և որուն միջոց պարտական են այն  
 աւելնը, զոր երակնուն մէջ կը կրնեն և  
 զոր անկից առած են ։ Վրդեք չեն գի-  
 տեր մեր եղբայրք որ ամբողջն աւելն  
 ազդեցող թիւն ունի քան զմասունքը,  
 արդեօք չեն նշխարներ մեր եղբայրք, որ  
 այն սպասանայական ձեռքերը բաժն-  
 ներու և սիրելու համար կ'աշխատին  
 միայն, ոչ ապաքէն անմահայն թագաւ-  
 ւորութեան բաժանեալ յանձն իւր  
 կործանի, և տուն բաժանեալ յանձն  
 աւերի ։ Ըստ մարդկութեան Վարե-  
 րարք և ատար ապացոյց տկնեք, կը տեւ  
 նիւթ պատգամութեանց մէջ Ուրեմն Վրդ-  
 ւոց այն միջոցն որ ազգը քն երբեմն  
 ձգտաւ և յամալի կը տիրէ ։ Ուրեմն  
 զուտանից, Վրդ, Վրդեք և այլ բար-  
 ւորութիւն բարդեր, ոչ ապաքէն բռնա-  
 կալ ազգաց անհատութեան մէջ ընդհան-  
 րացան բարոյական ի նախատեսին իրենց  
 ուր են մեր Վահագնայն գաղթական  
 չայերք ։ Բարեքէն պարտական մենք

կընց քողորովին զիրենք: Ասոնց այսպէս  
ըլլաւուն բնաւ տարակից չը կայ, ըստ  
արած միւս մը երբ կը փրցունեն ծա-  
ռէն մը անոր չորնալուն տարակից չկար  
էն կըսեն մ'համարձակապէս որ ամեն  
պահի իր սեղան կրնայ գրիտուոր ածիլ.  
բնական սեղան աւել տեղ փոխուող  
առ չկը կամ կը չորանայ բոլորովին և  
կամ ինչ որ էր՝ միշտ նոյն կը մնայ և  
քնաւ ածու մ' չտանար. հետեւա-  
պէս մեր բաժանեալ եղբայրը ալ օտար  
պարթաւ ասոր ընկերութեան, օտար  
բարեաց և բնաւորութեան չը պիտի  
կրնան ընդ երանար ամենեւին. պիտի  
ճառնան նոքա Հայաստանեայց լիւ-  
ղեցւոյ իրենց հարողաւ Սոր գիւղը,  
որ միայն կը մորմորի իւր արդւոց թը-  
ռաւ Թեան վրայ, որուն կուտա-  
թեան աւանարտութեան վկայ են  
երկինք և երկիր, այն ամեն դաշտեր  
աւ ձորեր՝ ուր Հայ մարտիկաներուն  
պիւնը թափած է. և որ իւր հա-  
ւատարմութիւնն ու անկախութիւ-  
նը կըսած է դարուստ տառապան  
քով և անթիւ նահատակներու ա-  
րեւն հեղեղներով և որուն վրայ  
գլխաւորաբար՝ բաժանեալ եղբայրը  
մէջէն դմնը անգիտաբար նախատա-  
նայ հեղեղներ կը տեղան տոտն ա-  
ւեհն. որոնք մեր ցաւակցութիւնը կը  
շարժեն: Երոնք չեն մտածեր բնաւ թէ  
այն անմեղ նահատակին ձայնը՝ օր մը  
պիտի բարձրանայ արգարտութեան ա-  
ւանին առջեւ եւ բարձրաձայն ա-  
նոնց պաշտօնութեան գէմ երկնի  
ոս երկրի քողքէ ըսելով. «Ո՛ր երկինք  
և օդնորդի երկիր, զարգիս ծնայ եւ  
բարձրացուցի և նոքա զիս անարգե-  
ցիս և թէ նոքա անպաշտան ծանցան  
իրենց լաւեանքն և յամպաւ մնան իւ-  
րեան անպիտութեան մէջ. թէ ինչ  
չէ՞ մեր նպատակէն խորհրդով բա-  
ժանեալ եղբայրը վրայ սխալ խորհր-

կործեմ ընթերցողը կը հասկնայ մե-  
նաւորապէս, վանդի մեր խօսքը այս  
ճիւղի վրայ տարածելով, կ'ազնը ի-  
մացունել թէ՛ մեր ազգը թնչ անու-  
ղորմ վերքեր դնի հագած, և թնչ ա-  
պագայ կրնայ ունենալ այս շարունա-  
կութեամբ, եթէ ճշմարիտ ազգա-  
սէրներ իրենց պարտքը զանաւորու-  
թեան սպայով ասոնց առաջը տանե-  
լա փոյթ չենն, մանաւանդ հովի-  
ները՝ զորս դէպ կացուցած է շարու-  
ած այն ժողովրդի վրայ. «Որչի մար-  
դայ դէպ կացուցի զքեզ և այն. և  
որոնք պարտաւորութիւն ունին իմե-  
նակալին աթոռայն ներկայանալով՝ Տէր  
ա՛հա ասիկ ես և մանկանք իմ՝ քանով  
համար տալու»:

Ի՞նչը որ ճշմարիտ ազգասիրտ  
թեան սուխըն ոգեւորի է և անպ-  
տըւ բան չի տկտր, խորիտ տը-  
խարհակալներու անգամ կը յաղթե-  
նա և աշխարհ կը օտանեցունե, և  
գործով կատարած ճշմարտ-  
ութիւն մ' է այս. թողունք օտար ազ-  
գայ պատմութիւններն և մեր տեա-  
թիւնը գարծունքը հայկական յիշա-  
տակարաններու վրայ, ուր գրեթէ  
բէն ամենեւն վեհ և ամենեւն արեւել-  
լի կը ներկայանայ մեզ, սգաւորա-  
թեան և հայրենասիրութեան արարող  
Վարդանանց անգոծի բանակը: Եւ  
զիւցաղուն նահատակները կըսեն  
հայրենեաց և ազգի պաշտպաններու  
(որոնց այսպէս պարտական էր մե-  
նապաշտիւնը, մեր գոյութիւնը, և  
նոյն իսկ ամենեւն խորհանք մեր եկե-  
ղեցին, ) հատուտաւ կամայ և բոլ-  
ջունեութեան պատկերը կը ներկայա-  
ցունեն մեզ: Որքա երբ հարստաւոր  
կանք անեցան և կրօնական քաղա-  
տութեան անգուստ բաղձնայ բը-  
նաւ չը վեհերեցան զգոցածն ի  
գործ գնեալ և իրենց սրտի վեհա-

Թեան վրայ աշխարհ հիւսցունելու, Գործելու համար բնաւ մարդ մարդ աւ չուպատեց, ամենքն ալ միևնոյն կէտին և միևնոյն կերպով սկսան 'ի գործ զը նել ինչ որ սրտերնին կըզգար, ըստ որում այսպէս կընկարագրէ Սուրբն Լիզիլէ անոնց վսեմ եւանգը և գործի սկսելու եղանակը. «Այ երեւէր այ նա հետեւ առաւել տէր՝ քան զճառայ, և ոչ ողորտ փափկացեալ քան զգեղջուկ վրայացեալ, և ոչ որ քան զոր նուազեալ յարութէ՛ն Սի սիրտ յօժուրութեան ամենեկունն արանց և կա նանց, ծերոց և տղայոց և ամենայն միաբաներոց 'ի Վրիտանոս: Առ հասառակ զմի գինուորութիւն գինուորեցան և զմի սպան զտահն հաւատաց պատուիրանին Վրիտանոսի, միով գօտեաւ ճշմարտութեան պնդեցին զմէջնս արք և կանայք ».

(Պիտի շարունակութիւն) :

### ԿԵՆՍՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՍՏԱՆԱԾ

(Շարունակութիւն, տես Թիւ 10) :

Այս խօսքերը այնքան կը գրգռէր զմեզ որ երբեմն կ'առաջագրէինք հասարակաց չքու որո թիւերը կամ կարօտութիւնը լեցունելու համար ընդհա նուր օրէնք կամ կանոններ չլինէ մէկի նիս, սակայն եղբայրս ասոր հաւանութիւն չէր տար, ըսելով թէ մեք մասնաւորի կոչուած էինք, և ոչ թէ ընդհանուրի. և թէ՛ ինչը այնպէս կը հաւատար որ Մտուածոյ առաւել հաճելի է աղքատաց ծառայութիւն մատուցանել աղքատութեն, այսինքն իւրաքանչիւր մարդ իւր կարողութեան համեմատ, առանց ինքզինքը այն մեծամեծ նպատակներուն ոգւով ներկայացնելու, սին որ այն աւերական ցութենէն յառաջ կուգայ, որուն հետապետութիւնը ըստ ամենայնի կը

պարտաւ էր : Այսպէս խօսելով զԹիւրէն միայն այն էր որ հասարակաց համար աղքատանոցներ հաստատելը վնասակար է, ընդ հակառակն ասոր համար մեծ սէր ունէր, ինչպէս տես նաւեցաւ իրեն ըրած կտակէն, այլ կ'ըսէր թէ այնպիսի մեծամեծ ձեռնարկութիւնները քանի մը անձանց յօտկացեալ էր, զորս Մտուած գրեթէ աներեւութապէս գէտ 'ի այն կ'առաջնորդէ, և ոչ թէ ամեն մարդկան ինչպէս հանապազօրեայ և մասնաւոր օգուտները որք կ'ըլլան աղքատաց :

Մտաւորի մէկ մասն է ասիկայ այն կրթական դասերուն, զոր մեզ կ'աւանդէր այդ առաքինութեան գործադրութեան հրաւիրելու համար, առաքինութեան՝ որ իւր սրտին մէջ մեծ տեղի մը ունէր, և այս փոքր օրինակ մ'էր, որ մեզ տեսնել տուաւ իւր մարդասիրութեան մեծութիւնը, իւր սրբութիւնը կամ անմեղութիւնըն ալ փոքր բան մը չէր, և այնքան կը յարգէր այս առաքինութիւնը, որ կըզ, ուշանոր շարունակ թէ չըլլայ որ կամ իրեն մէջ և կամ ուրիշներուն վերաւորի այն, և անհաւատալի է իրեն այս նպատակին համար ունեցած ճշգրտութիւնը : Ասոր վրայ նոյն իսկ ես վախի մէջ էի, որովհետեւ ամեն խօսածներս կը սաղօտանէր զորս ես անմեղ կը կարծէի, և որոց սխալ ըլլալը յետոյ ինձ կը ցուցունէր : Այնպէս պատահամբ երբեմն ըսէի թէ այսօր գեղեցիկ կ'լին մը տեսայ, բարկանալով կ'ըսէր ինձ թէ՛ պէտք չէր երբեք սպասաւորաց և եւրիստատորք անձանց առջեւ այդպիսի խօսքեր ընել, իսկ ես չէի իմանար թէ ասով ինչ մտածութիւն կ'ընայի գրգռուել անոնց մէջ : Լրգժգոհէր նա դարձեալ այն գրգանաց համար, զոր իմ գաւակներէս կ'ընդունէի, և կ'ըսէր որ ասիկայ անոնց վնասակար ըլլալէ զատ